

İHYA

İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi
International Journal of Islamic Studies

TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARINA DEĞERLER EĞİTİMİ YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

A COMPARATIVE PERSPECTIVE ON TURKISH EDUCATION CURRICULUMS IN
TERMS OF VALUES EDUCATION

Muhammed Eyyüp SALLABAŞ

Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü Türkçe Eğitimi
sallabas@yildiz.edu.tr, orcid.org/0000-0003-4346-4385

Murat DAĞ

MEB, Türkçe Öğretmeni
Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe Eğitimi Doktora öğrencisi
dag390@gmail.com, orcid.org/0000-0001-6152-2425

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received: 23 Nisan 2020 / 23 April 2020
Kabul Tarihi / Accepted: 06 Mayıs 2020 / 06 May 2020
Yayın Tarihi / Published: 25 Temmuz 2020 / 25 July 2020
Yayın Sezonu / Pub Date Season: Temmuz-Güz / July – Autumn 2020
Cilt / Volume: 6, Sayı / Issue: 2, Sayfa / Pages: 538-551.

Cite as / Atıf: Sallabaş, Muhammed Eyüp - “Türkçe Öğretim Programlarına Değerler Eğitimi Yönünden Karşılaştırmalı Bir Bakış [A Comparative Perspective on Turkish Education Curriculums in Terms of Values Education]”. İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi- İhya International of Islamic Studies 6/2 (Temmuz/July 2020), 538-551.

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Öz

Değerler, toplumların manevi miraslarıdır. Öyle ki bu miras gelecek nesillere doğru şekilde aktarılamazsa toplumlar için yıkıcı sonuçlara yol açar. Ortaokul düzeyinde gelecek nesillere değerleri aktarmakla yükümlü ana derslerden biri de Türkçe dersi'dir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda birey davranışlarının temelini, kişiliği oluşturan değerlerin nitelikleriyle bağlantılı olduğu vurgulanmaktadır. Temel insan vasıflarını meydana getiren değerlerimiz, hayatın normal akışında ve karşılaşılan sorunlarla başa çıkmada harekete geçmeyi sağlayan gücün kaynağıdır. Toplumların sahip oldukları değerler evrensel gibi görünse de aslında her toplumun, milletin kendine özgü değerleri bulunur. Bu çalışmada nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak 2006 ve 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan değerler listeleri incelenmiş ve karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Öğretim Programı, Değerler Eğitimi, Millî Kültür, Ahlak Eğitimi

Abstract

Values are the spiritual heritage of societies. So much so that if this heritage cannot be passed on to the next generations, it will have devastating consequences for societies. One of the main courses that is required to pass the values to the next generations at the secondary school level is the Turkish course. In the 2019 Turkish Teaching Program, it is emphasized that the basis of individual behavior is related to the qualities of the values that make up the personality. Our values, which constitute the basic human qualities, are the source of the power to act in the normal flow of life and in dealing with the problems encountered. Although the values of societies may seem universal, each society and nation has unique values. In this study, the list of values in 2006 and 2019 Turkish Teaching Program was examined and compared by using document review, which is one of the qualitative research data collection methods.

Keywords: Turkish Education, Curriculum, Values Education, National Culture, Moral Education

Extended Abstract

Nations, as well as humans, have material and spiritual assets and issues. Apart from the material riches that nations have, they also have their abstract heritage, which is used to sustain their existence and transfer them from generation to generation. This is generally called "value". The word value in the Turkish dictionary "The abstract measure for determining the importance of something, the response that something touches, value." It is defined as. Although a country's power seems to be based on the economic assets it has, this criterion is not sufficient for the continuity of the state. Money can be lost and then regained. Its compensation is possible. However, compensating for lost values and spiritual wealth is not as easy as material gain. For this reason, values education has been brought to the forefront in our schools in recent years and has entered our curriculum. Values education and concepts are included in Turkish and social studies curriculum.

School is not only teaching, but also our training centers. Values are a systematic part of education and training. Learning here takes place in the form of social learning by taking the model in general.

Although the individual receives his first education about values from his family, schools are the formation where values take place in a certain order. To give this education is the primary duty of our schools. While trying to gain values in school, it is necessary to provide individuals by keeping them alive in the routine process of education. Our values have not been processed independently in a certain theme, they have not been seen as a separate learning area and have found their place in the whole educational life. The acquisition of values should turn into a process made possible by games and reinforcements.

Educational activities in our country were carried out with books prepared according to behavioral theory principles until 2005, and the lessons were conducted in the light of this approach. However, the new program, which was presented as a draft in 2005 and was put into use with 6th grades as of 2006 and implemented in the 7th and 8th grades in the following years, became the name of education with the principles of constructivist approach.

When the 2006 Turkish Education Program is examined, it is seen that basic language skills are clearly separated and skill-specific acquisitions and activities are included in each of these skills. According to the program, the aim of the Turkish lesson is to ensure that the language is used correctly and beautifully, to love the mother tongue, to raise individuals as a citizen sensitive to national values by making them have an aesthetic understanding in terms of language.

The 2006 Turkish Education Program, prepared according to the constructivist approach, has been updated in the process and has survived to the present day. In this process, the program was updated in 2015, 2017, 2018 and 2019 and has taken its final form for now. The program prepared in 2006 has a voluminous structure since it is the first and includes every detail. Including even examples of activities to be used in the courses in the program increased the volume of the program. In the 2019 program, this situation differs. The program which has been freed from details has become a booklet. So much so that the 2006 Turkish Teaching Program has a structure of 291 pages, while the 2019 Turkish Teaching Program is only a 63-page booklet. This has been achieved by simplifying the content.

Although the program has been simplified and made more applicable, it will not be correct to remove some important issues. Values are at the top of these important issues. While there are 20 titles in the list of values of the 2006 program, this list is limited to 10 titles in the 2019 program. In order to act as a roof in the curriculum, the term root values was used and "These values will come to life in the teaching and learning process by dealing with themselves, with the associated sub-values and with other root values." It was called.

When 2006 and 2019 Turkish Education Programs are compared, it is seen that 6 values are common in the list. These values are: justice, honesty, respect, love, responsibility, patriotism and helpfulness. It is seen that the 2006 Turkish Education Program has a richer and more comprehensive content from this list.

Given the aspects of our values that keep our society alive in difficult times, develop national moral values, instill the consciousness of being a nation, and distinguish it from other nations by incorporating beautiful qualities, it is not the right approach to narrow down as in the 2019 Turkish Teaching Program. As a matter of fact, very valuable concepts such as family, independence, freedom, sensitivity, hospitality and cleanliness, which are the building blocks of Turkish culture and tradition, are indispensable values for our nation. The acquisition of these values must be taken into consideration continuously.

The main building block of the family societies is their guarantee for the future. Nations that cannot provide unity and solidarity in their families cannot coexist and survive as a society. Nations are communities that stand on their spiritual heritage. In particular, their values constitute collateral for the future. This issue is much more important for our nation. Having a rich spiritual culture and treasury, the Turkish nation will continue its existence on solid foundations by transferring these values to future generations. The transfer of these values will be through schools as mentioned.

Giriş

Değer

İnsanların olduğu gibi milletlerin de maddi ve manevi varlıkları, sahip oldukları hususiyetler vardır. Milletlerin bünyesinde barındırdıkları maddi zenginliklerin dışında, onların varlıklarını sürdürmelerini sağlayan ve nesilden nesle aktardıkları soyut mirasları bulunur. Buna genel itibariyle “değer” denir. Değer kelimesi Türkçe sözlükte “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.”¹ şeklinde tanımlanmaktadır. Her ne kadar bir ülkenin gücü, elindeki ekonomik varlıklara dayanıyor gibi gözükse de devletin devamlılığı için bu kıstas yeterli değildir. Yalnızca sahip olunan maddi varlıkların medeniyeti inşa edemeyeceği tarihte yaşanan Moğol istilalarıyla da görülmüştür. Kazanılan savaşlarla ve toplanan ganimetlerle tarihin en geniş sınırlara sahip devletlerinden birini kuran Moğollar, bu devleti sağlam değerler üzerine oturan bir medeniyete dönüştüremedikleri için tarihî seyir içerisinde kısa denilebilecek bir süre zarfında yok olamaya mahkûm olmuşlardır. Toplumlari bir araya getirerek milleti oluşturan unsurların başında kültür birliği ve onun bir tezahürü olan değer yargıları gelmektedir.

Milletler sahip oldukları değerleri korumak ve gelecek nesillere aktarmak isterler. Bu sebeple değerler eğitimi son yıllarda okullarımızda ön plana alınmış, müfredatımıza girmiştir. Değerler eğitimi ve kavramları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin yanı sıra bütün derslerin müfredatına girmiş, ortaokul düzeyinde temel olarak ise Türkçe ve sosyal bilgiler dersleri öğretim programlarında da yer almış durumdadır.

¹ Şükrü Halûk Akalın vd., Türkçe Sözlük (Ankara: Türk Dil Kurumu, 11. Basım, 2011), “değer”, 607.

Değerler duyuşsal alan içerisinde yer bulan kavramlardır. Somut bir özellik taşımasından çok soyut olarak ifade edilirler. Hökelekli² “değerleri kısaca; neyin, hangi ve nasıl davranışların iyi, güzel, doğru ve kutsal; neyin, hangi ve nasıl davranışların da böyle olmadığına dair inanç ve kabullerimiz” olarak açıklamıştır. Bu açıklama değerlerin toplumlara göre değişebilir nitelikte olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte toplumun kendi yapısı içinde değişikliğe uğrama durumları da söz konusu olabilir. Bu değişimler kısa sürede değil uzun soluklu bir yaşayış sonucu meydana gelir. Değerler bütün bu yönleriyle topluma rehberlik eden kılavuzlar gibidir.

Bir toplumun geleceğinin sağlam temellere dayanması, o toplumun değerlerine sahip çıkabilen nesilleri ile mümkündür. Bu nedenle özellikle örgün eğitim veren okullar değerleri öğrencilerine kazandırmada üstün gayret göstermeli, değer edinimini asıl gaye edinmelidir. Akbaş³ bu durumu: “Okulların bilişsel hedeflerinin yanında vatansever olmak, saygılı olmak, dürüst olmak ve adil olmak gibi birçok duyuşsal hedefi vardır.” cümlesiyle açıklamıştır. Birey aldığı akademik bilgi yanında değerler özelinde de kendini geliştirmeli, bu konuda belirli bir olgunluğa erişmelidir.

Değerler Eğitimi

Okullar yalnızca öğretim değil bununla beraber eğitim merkezleridir. Kuzucu⁴ bu durumu, “Ahmet Şuayb da buna koşut olarak, muallimin yegâne vazifesinin dersi öğretmek olmadığını, öğrencileri eğitmekle de yükümlü bulunduğunu belirtmiştir.” sözleriyle dile getirmiştir. Bu eğitimin içinde “değerler eğitimi” başlığı önemli yer tutmaktadır. Değerler, eğitim öğretimin sistematik olarak kazandırılan bir parçasıdır. Burada öğrenmeler, genel itibariyle model olarak sosyal öğrenmeler şeklinde gerçekleşir.

Birey, değerlerle ilgili ilk terbiyesini ailesinden alsa da değerlerin belirli bir düzen içerisinde, örgün olarak yer aldığı oluşum okullardır. Bu eğitimi vermek okulların asli görevidir. Okulda değerler kazandırılmaya çalışılırken, eğitimin rutin süreci içerisinde bireylere yaşatılarak kazandırılması gerekmektedir. Sallabaş⁵ değerlerin sosyal rollerle kuşaktan kuşağa aktarıldığını yazısında ifade etmiştir.

² Hayati Hökelekli, Değerler Odaklı Eğitim, *Değerler Eğitimi Merkezî Bülteni* 1/1(Haziran 2006), 51.

³ Oktay Akbaş, Değerler Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6/16 (Aralık 2008), 9.

⁴ Kemalettin Kuzucu, *Meşrutiyet Türkiyesinin Eğitim Politikası ve İdeal İnsan Arayışları*, İdeal TÜRK, ed. Ali Fuat Arıcı, & Mustafa Başaran, (İstanbul: TEDEV, 2019): 157

⁵ Muhammed Eyyüp Sallabaş, Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Bakımından İncelenmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9/18 (2012), 61

Eğitim sürecinde değerlerin belli bir temada bağımsız işlenmemesi, ayrı bir öğrenme alanı olarak görülmeyle bütün eğitim hayatının içerisinde yer bulması gerekir. Değerlerin kazandırılması da bu açıdan oyun ve pekiştirmelerle mümkün kılınan bir sürece dönüşmelidir.

Akbaş'ın aktarımına göre değer açık bir şekilde öğretilirse etkisi azalır. Bundan ötürü değerlerin doğrudan değil yedi basamakla kazandırılması esas olarak görülmektedir. Bu basamaklar:

“Seçme

1- Özgürce seçim ya da bağımsız seçim yapma

2- Bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçebilme

3- Her alternatifin olası sonuçlarını düşünerek değerlendirdikten sonra seçebilme,

Ödüllendirme

4- En önemli ve değerli olduğu düşünülen şeyleri ödüllendirme ve değer verme

5- Serbestçe seçilen bir değeri açıkça söyleyebilme

Hareket

6- Serbestçe seçilen bir değerle uyumlu olan bir hareket tarzı ile hareket edebilme

7- Seçilen değerle uyum içerisindeki bir hareket tarzında tekrar tekrar hareket edebilme.”⁶

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Değerler Eğitimi

Ülkemizde eğitim öğretim faaliyetleri, 2005 yılına kadar davranışçı kuram ilkelerine göre hazırlanan kitaplarla yürütülmüş, dersler bu yaklaşım ışığında icra edilmiştir. Ancak 2005 yılında taslak olarak sunulan ve 2006 yılı itibarıyla 6.sınıflar ile kullanıma geçip daha sonraki senelerde 7 ve 8. sınıflarda uygulanan yeni program, öğrenci merkezli yaklaşım ilkeleriyle eğitim adına yeni bir başlangıç olmuştur.

2006 Türkçe Öğretim Programı incelendiğinde temel dil becerilerinin belirgin biçimde ayrıldığı ve bu becerilerin her birinde beceriye özgü kazanım ve etkinliklerin yer aldığı görülmektedir. Programa göre Türkçe dersinin amacı dilin doğru ve güzel kullanılmasını sağlamak, ana dili sevgisi oluşturmak, bireyleri dil anlamında estetik bir anlayışa vardırarak onları millî değerlere duyarlı bir vatandaş olarak yetiştirmektir.

⁶ Oktay Akbaş, Değer Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar. *MEB İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım 2005)*, 90-91

Özbyay'ın⁷ ifadesi ile Türkçe dersi bir bilgi değil beceri dersidir. 2006 Türkçe Öğretim Programı da bu felsefe üzerine inşa edilmiştir. Her ne kadar amaç, ana dili sevgisi kazandırmak ve bireyi ana dili açısından yetkin bir duruma getirmek olsa da dilin kültürü taşıyan ve aktaran önemli bir unsur olduğu göz ardı edilmemelidir. Dil, kültürün en belirgin aktarıcısıdır. Bu sebeple Türk kültürünün bir parçası olan değerlerin de öğrencilere aktarılması Türkçe dersi ile mümkün olacaktır. Yakın bir disiplin olan sosyal bilgiler de değerler aktarımında önemli bir yere sahip olsa da gerek sınıf geçmede ağırlıklı ders oluşu gerekse okutulan ders saati sayısı bakımından asıl görev Türkçe dersindedir. Türkçe dersinde özellikle metinler aracılığıyla değerler öğrencilere aktarılır ve derslerde değerleri öğrencilerin benimsemesine katkıda bulunmaya çalışılır.

2006 Türkçe Öğretim programında “Programın Temel Yaklaşımı” başlığı altında yer alan “estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.” ifadesi millî değerlerin ön plana alındığının emaresidir. Yine 2006 programının genel amaçlar başlığı altındaki 9 ve 11.maddelerde “9. Türk ve Dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları, 11. Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.”⁸ ifadeleriyle millî ve evrensel değerlere dikkat çekilmiştir.

Programda ara disiplin kazanımı olarak “Kendi değerlerini örneklerle ifade eder.” ve bunun yanı sıra okuma metinlerinde bulunması gereken özelliklerde “Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.” ibareleri, değerlere dikkat çekmesi bakımından önemlidir.

Bu bağlamda 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerler listesi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı Değerler Eğitimi Kavram Listesi

1 - Aile birliğine önem verme	11 - Hoşgörü
2 - Adil olma	12 - Estetik
3 - Bağımsızlık	13 - Misafirperverlik
4 - Barış	14 - Sağlıklı olmaya önem verme
5 - Özgürlük	15 - Saygı
6 - Bilimsellik	16 - Sevgi
7 - Çalışkanlık	17 - Sorumluluk
8 - Dayanışma	18 - Temizlik
9 - Duyarlılık	19 - Vatanseverlik

⁷ Murat Özbyay, *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri 1* (Ankara: Öncü Kitap, 2006), 65

⁸ Millî Eğitim Bakanlığı, *2006 Türkçe Öğretim Programı* (Ankara: TTK Yayınları 2006), 4

10 – Dürüstlük

20 – Yardımseverlik

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Değerler Eğitimi

Öğrenci merkezli yaklaşıma göre hazırlanmış 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı, süreç içinde güncellenerek günümüze kadar gelmiştir. Program bu süreçte 2015, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında güncellenmiş ve şimdilik son hâlini almıştır. 2006 yılında hazırlanan program, ilk olması ve her detaya yer vermesi sebebiyle hacimli bir yapıya sahiptir. Programda derslerde kullanılacak etkinlik örneklerine dahi yer verilmesi programın hacmini artırmıştır. 2019 programında ise bu durum farklılık arz etmektedir. Detaylardan arındırılan program bir kitapçık hâlini almıştır. Öyle ki 2006 Türkçe Öğretim Programı 291 sayfalık bir yapıya sahipken 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı sadece 63 sayfalık bir kitapçık durumundadır.

Program her ne kadar hacmi daraltılıp daha uygulanabilir hâle getirilse de bazı önemli hususların çıkarılması doğru olmayacaktır. Değerler bu önemli hususların başında yer alır. 2006 programının değerler listesinde 20 başlık bulunurken 2019 Programı'nda bu liste 10 başlık ile sınırlandırılmıştır. Öğretim programında çatı vazifesi görmesi adına kök değerler tabiri kullanılmış ve “Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.” denilmiştir.

Değerlerimizin toplumumuzu şekillendirdiğini ifade eden programda temel değerleri kazanmış bireylerin yetiştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu amaçla da ayrı bir öğretmen alanı / ünite olarak görülmemiş ve aksine eğitim – öğretim sürecinin gayesi olduğundan bir bütün olarak ele alındığı vurgulanmıştır. Programın kök değerler listesi aşağıdaki gibidir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı Değerler Eğitimi Kavram Listesi / Kök Değerler⁹

- 1- Adalet
- 2- Dostluk
- 3- Dürüstlük
- 4- Öz Denetim
- 5 - Sabır
- 6- Saygı
- 7 - Sevgi
- 8 - Sorumluluk

⁹ Millî Eğitim Bakanlığı, *2019 Türkçe Öğretim Programı* (Ankara: TTK Yayınları 2019), 4

9 - Vatanseverlik

10 –Yardımseverlik

2006 – 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları Değerler Listesi Karşılaştırması

2006 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları karşılaştırıldığında 6 değer listede ortak olarak yer aldığı görülmektedir. Bu değerler; adalet, dürüstlük, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir. 2006 Türkçe Öğretim Programı'nın bu listeden hareketle daha zengin ve kapsamlı bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu listeler aşağıdaki gibidir.

2006 Türkçe Öğretim Programı Değerler Listesi	2019 Türkçe Öğretim Programı Değerler Listesi
1 - Aile birliğine önem verme	1 – Adalet
2 - Adil olma	2 - Dostluk
3 - Bağımsızlık	3 – Dürüstlük
4 - Barış	4- Öz Denetim
5 - Özgürlük	5 - Sabır
6 - Bilimsellik	6- Saygı
7 - Çalışkanlık	7 - Sevgi
8 - Dayanışma	8 - Sorumluluk
9 - Duyarlılık	9 - Vatanseverlik
10 – Dürüstlük	10- Yardımseverlik
11 - Hoşgörü	
12 - Estetik	
13 - Misafirperverlik	
14 - Sağlıklı olmaya önem verme	
15 - Saygı	
16 - Sevgi	
17 - Sorumluluk	
18 - Temizlik	
19 – Vatanseverlik	
20 – Yardımseverlik	

Tablo 1: 2006 ve 2019 Türkçe Öğretim Programı Değerler Listesi

Değerlerimizin toplumumuzu zor zamanlarda ayakta tutan, millî ahlakı geliştiren, millet olma bilincini aşıl原因an, güzel vasıfları barındırarak diğer milletlerden farklı kılan yönleri göz önüne alındığında 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda olduğu gibi daralmaya gidilmesi doğru bir yaklaşım değildir. Nitekim bilhassa Türk kültür ve geleneğinin yapı taşları olan aile, bağımsızlık, özgürlük, duyarlılık, misafirperverlik, temizlik gibi çok kıymetli kavramlar milletimiz için vazgeçilmez değerlerdir. Bu değerlerin kazandırılması sürekli göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Aile toplumların temel yapı taşı, gelecek için teminatıdır. Birlik ve beraberliği ailesinde sağlayamayan milletler, toplum olarak da bir arada bulunamaz, varlığını sürdüremezler. Göksel¹⁰, çalışmasındaki aile geleneğinin aktarımı bölümünde bu duruma: “Aileler birlikte sofraya oturma, bayram gibi özel günlerde bir araya gelme, yeme içme âdetleri gibi özgün özellikler içerir.” ifadeleriyle dikkat çekmiştir.

Türk toplumunda ailenin, soyun öneminin işlendiği en köklü eserlerden biri Dede Korkut hikâyeleridir. Dede Korkut hikâyelerinin Türk milleti açısından kıymetini ise Fuat Köprülü'nün¹¹ “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar.” sözleri ifade etmektedir. Dede Korkut'ta Türk milleti en yalın hâliyle tasvir edilmektedir. Hikâyeler vasıtasıyla Türk milletinin kıymet verdiği hususlar, aile yapısı, zevk ve alışkanlıkları, kabul ve retleri kolaylıkla anlaşılabilir. “Dede Korkut Hikâyelerinin her birinde toplumun yasayışı, adetleri, gelenekleri ve çeşitli yönleri ile bütün bir Oğuz kavminin hayatı yansıtılmaktadır.”¹² ifadesi bize bu çıkarım imkânını sunmaktadır.

Programlarda yer alan her değer muhakkak evrensel açıdan çok önemlidir. Ancak Türk millî eğitim sisteminin ve Türkçe dersinin amacı öncelikle evrensel değerlere sahip bireyler yetiştirmekten ziyade kendi kültür ve geleneklerine uygun bireyler yetiştirmektir. Üstün ve güzel vasıfları barındıran Türk kültürünün çocuklarımıza doğru ve etkili bir şekilde aktarılması, zaten öğrencilerimizin evrensel değerleri de bünyesinde taşıyan birer nitelikli birey hâline gelmelerine vesile olacaktır.

2019 programı değerler eğitimi listesinde yer almayan diğer iki kavram ise özgürlük ve bağımsızlıktır. Bu program adına büyük bir eksiklik. Türk milleti tarihi boyunca bağımsız yaşamış ve özgür olmayı en mühim hasletlerden kabul etmiştir. Türk tarihi bunun örnekleri ile doludur. Eski çağlardan, Kür Şad ve 40 çerisinin Çin sarayını basması, esarete girmeme adına Ergenekon'a sığınması; daha yakın dönemlerden ise Çanakkale Destanı, Kurtuluş Savaşları bu değerimizin milletçe yansıtılmış sonuçlarıdır. Türk milleti esareti hiçbir zaman kabul etmemiştir. Bağımsızlık fikri ders kitaplarında yazarlar tarafından metinlerde çoğu zaman işlense de müstakil bir değer olarak programda da yer alması önemli görülmektedir.

¹⁰ Ayşegül Göksel, *Çağdaş Çocuk Kitaplarında Aile Büyüklelerinin Sunuluş Biçimleri* (İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi,2019), 16

¹¹ Muharrem Ergin, *Dede Korkut Kitabı*. (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,2018), 4

¹² Handan Deveci vd. “Dede Korkut Hikâyelerinde Yer Alan Değerler” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 12/46 (2013), 296

Türk milletinin bir başka özelliği olan duyarlılığı diğer bir ifadeyle hassasiyeti de 2019 programında kavram olarak yer almamıştır. Hâlbuki Yunus Emre, Mevlâna gibi yüce gönüllü şahsiyetleri kültür hazinesinde barındıran bir milletin bu değerden uzak kalması düşünülemez. Öyle ki bunun farklı örnekleri yine Türk tarihinde mevcuttur. Bu konuda Afyon'un¹³ “Osmanlı döneminde hayvan haklarına büyük önem verilir, eziyet edenler ağır şekilde cezalandırılırlardı. Hayvan haklarına o kadar önem verilmişti ki onlara hafta tatili bile verilmişti.” sözlerinden Türk milletinin duyarlılığı bir örnekte görülebilmektedir. Toplumsal hayatın sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için duyarlılık değeri oldukça önemlidir ve bu vasıf öğrencilere mutlaka kazandırılmalıdır. Kuzucu¹⁴ da “Zira küçük yaşında haydut ve canavar ruhuyla yetişen bir çocuğun büyüdüğünde cemiyetin haydudu olması kaçınılmazdır. Bu gerçek, devletler ve toplumlar açısından da böyledir.” açıklamasıyla duyarlı olmanın önemine değinmiştir.

Misafirperverlik toplumumuzun çok önem verdiği bir başka değerdir. Bu değer yine geleneksel eserimiz Dede Korkut Hikâyelerinde, Mevlâna'nın mesnevisinde ve farklı birçok eserimizde defalarca işlenmiştir. Dede Korkut hikâyelerinin başında “misafir gelmeyen kara evin yıkılması” dilenmektedir. Misafirperverlik, Türk örf ve geleneğinin önemli bir parçasıdır. Yalnızca Türklük olarak değil, bu duruma İslam'la bütünleşmiş bir millet açısından bakmak daha doğru olacaktır. Zira misafire yönelik takınılması gereken davranışlar konusunda peygamber efendimiz Hz. Muhammed (sav) toplumumuza rehber olmuş, “Allah'a ve ahiret gününe inanan kimse misafirine ikramda bulunsun.” hadis-i şerifi Türk toplumunun yaşantısına da sirayet etmiştir. Misafirperverlik atasözlerimizde de göze çarpmaktadır. “Misafir kısmetiyle gelir. Misafir on kısmetle gelir, birini yer dokuzunu bırakır.” gibi atasözlerimiz misafire ve misafirlik kavramına ne kadar hassas, olumlu yaklaşıldığının bir başka kanıtıdır. Dünyada ilerleyen teknoloji ve değişen şartlar neticesinde misafirlik kavramı geri plana itilmeye yüz tutmuş, komşuluk ilişkileri durma noktasına gelmişken bu değer programda da yer bulmaması bir zaaf olarak düşünülebilir.

Programda yer almayan temizlik değeri de Türk toplumunun vazgeçilmez değerlerinden biridir. Zira “Temizlik imandan gelir.” Hadis-i Şerifi'nin neredeyse atasözü olarak toplumda sürekli söyleniyor olması, toplumun temizliğe verdiği önemi

¹³ Sabah Gazetesi, “Osmanlıda Hayvanların Bile Tatil Hakkı Vardı” (Erişim 15 Nisan 2020)

¹⁴ Kuzucu, “Meşrutiyet Türkiye'sinin Eğitim Politikası ve İdeal İnsan Arayışları”, 167

vurgulamaktadır. Yine Kuzucu¹⁵ da Mahmut Sadık'ın makalesinden aktararak ilkokullardan başlayarak çocuklara sağlık ve temizlik kurallarını öğretmek gerektiğini belirtmiştir.

Sonuç

Milletler manevi mirasları üzerinde ayakta kalan, sahip oldukları kültürü yaşatan ve nesilden nesle aktaran insan topluluklarıdır. Özellikle milletlerin sahip oldukları değerler, gelecekte var olabilmelerinin teminatı olarak görülür. Bu husus bizim milletimiz için çok daha önemlidir. Zengin manevi kültür ve değer hazinesine sahip olan Türk milleti, bu değerleri gelecek nesillere aktararak varlığını sağlam temeller üzerinde sürdürecektir. Bu değerlerin aktarımı öncelikle eğitimin kurumsallaşmış hâli olan okullar ve eğitimin temel dayanağı olan öğretim programları aracılığıyla olacaktır.

Edhem Nejad'ın eğitimin amacının ve eğitim programlarının milli bir düşünceye oluşturulması gerektiğini savunarak bununla ilgili bir kongre toplanmasını gerekli gördüğünü Kuzucu¹⁶ yazısında belirtmiştir. Nejad, milleti yaşatacak en önemli ve tek güç olan millî fikir ve hassasiyetin olduğunu ifade ederek programda Türk milletine has değerlerin yer almasının gerekliliğini gözler önüne sermiştir.

2019 Türkçe öğretim programında “Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.”¹⁷ ifadesi bulunsa da bu net bir ifade olmadığı için ihmale uğrama ihtimali söz konusudur. Hâlbuki programda eksik bırakılan değerler toplumumuz açısından son derece önemlidir. Türkçe ders kitapları ücretsiz dağıtımın da sayesinde istisnasız her öğrencimizin elinde ders malzemesi olarak bulunmaktadır. Ders kitaplarımızın öğretim programlarından hareketle hazırlandığı düşünüldüğünde değerler listesinin eksik bırakılmasının ders kitaplarına da olumsuz bir durum olarak yansıdığı görülmektedir. Zira yazarlar programı esas alarak ders kitaplarını yazmaktadır. Diğer taraftan bu çalışmada ele alınan 2006 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının mukayesesinde eksik bırakılan değerlerin yanı sıra Türk kültür ve medeniyetine tarih boyu yön veren değerler de mutlaka tekrar gözden geçirilmeli ve eğitim sürecine dâhil edilmelidir.

Sonuç olarak, ele alınan öğretim programlarında verilmeyen değerler olsa da değer eğitiminin önemseniş olması olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Programların değerlere yer vermesi eğitim-öğretim faaliyetleri açısından ilk adım olarak görülmelidir.

¹⁵ Kuzucu, “Meşrutiyet Türkiye’sinin Eğitim Politikası ve İdeal İnsan Arayışları”, 167

¹⁶ Kuzucu, “Meşrutiyet Türkiye’sinin Eğitim Politikası ve İdeal İnsan Arayışları”, 201

¹⁷ Millî Eğitim Bakanlığı, *2006 Türkçe Öğretim Programı* (Ankara: TTK Yayınları), 4

Önemli olan bu değerlerin başta ders kitapları ve yardımcı kitaplar olmak üzere ders materyallerine yansımalarıdır. Yine asıl göz önünde bulundurulması gereken hususlardan bir diğeri de değer eğitime yönelik öğretmen formasyonunun geliştirilmesidir. Program ve ders materyallerinde yer alacak değerler ancak bu değerleri nasıl kazandıracaklarını bilen öğretmenler elinde hedefe ulaşabilir.

Kaynakça

- Akalın, Şükrü Halûk vd.. *Türkçe Sözlük* (Ankara: Türk Dil Kurumu, 11. Basım, 2011).
- Akbaş, Oktay. “Değer Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar”. *MEB İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6–7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım 2005)*, 90-96.
- Akbaş, Oktay. “Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6/16 (Aralık 2008). 9-27.
- Arıcı, Ali Fuat (ed.) vd. *İDEAL TÜRK Eğitimde İdeal İnsan ve Millîlik Arayışları*. İstanbul: TEDEV. 2019.
- Deveci, Handan vd. “Dede Korkut Hikâyelerinde Yer Alan Değerler” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 12/46 (2013), 294-321.
- Dilmaç, Bülent. *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sinanması*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1999.
- Ergin, Muharrem. *Dede Korkut Kitabı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1.Basım, 2018.
- Göksel, Ayşegül. *Çağdaş Çocuk Kitaplarında Aile Büyüklerinin Sunuluş Biçimleri*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yüksek Lisans Tezi*, 2019.
- Hökekleli, Hayati. “Değerler Odaklı Eğitim”, *Değerler Eğitimi Merkezî Bülteni* 1/1 (Haziran 2006), 50-55.
- Kuzucu, Kemalettin. “Meşrutiyet Türkiyesinin Eğitim Politikası ve İdeal İnsan Arayışları”, *İdeal TÜRK*, ed. Ali Fuat Arıcı vd, 151-219, İstanbul: TEDEV,1. Basım, 2019.
- Mete, Filiz vd. “5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Saygı İfade Kalıpları”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17/38 (Haziran 2019), 333-355.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Ankara: Talim Terbiye Kurulu, 2005.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretim Programı, Ankara: Talim Terbiye Kurulu, 2006.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Ankara: Talim Terbiye Kurulu, 2018.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretim Programı, Ankara: Talim Terbiye Kurulu, 2019.
- Özbay, Murat. *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri 1* Ankara: Öncü Kitap, 1. Basım, 2006.

Sabah Gazetesi, Sabah “Osmanlıda Hayvanların Bile Tatil Hakkı Vardı” (Erişim 15 Nisan 2020) <https://www.sabah.com.tr>. <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/erhan-afyoncu/2017/07/02/osmanlida-hayvanlarin-tatil-hakki-bile-vardi>.

Sallabaş, Muhammed Eyyüp. “Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Bakımından İncelenmesi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9/18 (2012), 59-68.

Sancak, Yusuf vd. “Mevlâna'nın Mesnevi Adlı Eserinde Yer Alan Hikâyelerin Misafirperverlik Deęerini Öğretmendeki Rolü”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6-26 (Bahar 2013), 470-481.